

**СОЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНІ ІДЕЇ ОСВІТИ І ВИХОВАННЯ ЯК
АРХЕТИПНІ ПЕРШООСНОВИ НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ**

Загородня Алла Анатоліївна

д.п.н., доцент,
головний науковий співробітник
відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки НАПН України.
м. Київ, Україна

Анотація: у тезах розкрито вплив соціально-антропологічні ідеї освіти і виховання як архетипні першооснови національних традицій; показано, що саме освіта як соціальний інститут має реагувати на всі зрушення що відбуваються в суспільстві, а філософія освіти в свою чергою є тою системою, що рефлектує стосовно освітньої системи в її співвідношенні з культурною парадигмою. розкрито нові освітні проблеми які стосуються української освіти у зв'язку з політичними реаліями, коли питання стосовно національно орієнтованої освітньої парадигми стає одним з ключових, таким, що стає важливим елементом формування національної ідеї та умов існування розвитку держави.

Ключові слова: соціально-антропологічні ідеї освіти і виховання, «людина-людина», архетип, національно орієнтована освітня парадигма, розвиток держави.

Сьогодні у зв'язку з кардинальними глобалізаційними процесами стає все більш відчутною небезпека втрати людиною своїх глибинних архетипних першооснов, тих ментальних настанов, на яких ґрунтуються національні традиції. Зміст і мета освіти доповнюються ціннісними пріоритетами, і, нині актуальним стає аналіз самої освіти з позицій соціокультурної динаміки. Саме освіта як соціальний інститут має реагувати на всі зрушення що відбуваються в

суспільстві, а філософія освіти в свою чергою є тою системою, що рефлектує стосовно освітньої системи в її співвідношенні з культурною парадигмою. Метою реформування та модернізації освіти є її зміни відповідно нових антропологічних орієнтирів і соціальних змін. Комісія ЮНЕСКО виокремила чотири основні принципи освіти: навчитися жити разом; навчитися набувати знань; навчитися працювати; навчитися жити. Навчитися жити разом означає не лише розуміти самих себе, але й розвивати знання про інших, їх історію, традиції та спосіб мислення.

Освітні трансформації становлення сучасного мислення людини XXI ст. - процес, який розпочався в Україні потребує осмислення і обґрунтування. Метою формування особистості є гуманізація, а проявом є створення нової програми формування і розвитку цілісного духовного світу людини в умовах техногенної цивілізації XXI ст. Українською освітою, з філософським підходом до їх пояснення та вирішення займаються такі автори, як В. Андрущенко, О. Базалук, М. Бойченко, С. Клепко, М. Конох, В. Кремень, М. Михальченко, В. Огнев'юк, Є. Пінчук, М. Романенко, О. Шевченко, А. Ярошенко та ін. Але через швидкі зміни в оточуючому світі, суспільних відносинах, світоглядних засадах постають нові освітні проблеми. Особливо це стосується української освіти у зв'язку з політичними реаліями, коли питання стосовно національно орієнтованої освітньої парадигми стає одним з ключових, таким, що стає важливим елементом формування національної ідеї та умов існування розвитку держави [1, с. 2-3]. Як зазначає, академік НАН України, президент НАПН України Василь Кремень «Виклики часу вже вкотре порушують питання про опрацювання української національної ідеї як визначального чинника інтеграції українського суспільства, її пропаганди через освітньо-виховну та інформаційну сферу. На всіх етапах розвитку українська національна ідея була і залишається сукупністю теоретичних уявлень, політичних і культурних настановлень та зрозумілих широким верствам патріотичних гасел, спрямованих на вирішення кардинальних проблем самоствердження, поступального розвитку і розквіту української нації як

самостійного і самобутнього суб'єкта європейського і світового історичного, суспільно-політичного й культурного процесу, утвердження і якнайповніше та гармонійне задоволення соціально-економічних, політичних і духовно-культурних інтересів народу України. На сучасному етапі суспільно-політичного розвитку України національна ідея набуває форми суспільного проекту загальнонаціонального масштабу, невід'ємною частиною якого є певне уявлення про об'єктивне становище нації, її цінності і проблеми, а також про загальнонаціональні інтереси й цілі та способи їх досягнення» [2, с. 41]. Таким чином, модернізація освіти є зміною відповідно нових антропологічних орієнтирів та соціальних змін. Саме тому, освіта як соціальний інститут реагує на всі зрушення що відбуваються в суспільстві, а філософія освіти в свою чергою рефлектує стосовно освітньої системи в її співвідношенні.

Отже, української освіта, у зв'язку з питаннями національно орієнтованої освітньої парадигми стає одним з ключових, що є важливим елементом формування національної ідеї та умов існування розвитку держави. На всіх етапах розвитку українська національна ідея була і залишається сукупністю теоретичних уявлень, політичних і культурних настановлень національно орієнтованої освіти України. Власне, соціально-антропологічні ідеї освіти і виховання як архетипні першооснови національних традицій прищеплюватися мають українським дітям не лише з першого класу, а вже з дитячого садочка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія. Київ–Чернівці. Букрек, 2018. 320 с.
2. Кремень В. Філософія історичного дискурсу в час політизації історії та історизації політики // *Політичний менеджмент*, № 2, 2009. С. 26–45.